

Monumentnummer*: 522515

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 17 november 2003
Kadaster deel/nr 82701/152

Woonplaats* 's-Hertogenbosch
Gemeente* 's-Hertogenbosch
Provincie* Noord-Brabant

Location name 's-Hertogenbosch
Location description

Kadastrale gemeente* 's-Hertogenbosch
Sectie* H
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 6587

Omschrijving**

Inleiding.

Het voormalige ZIEKENHUIS "Joannes de Deo" is gelegen aan de oostelijke zijde van de Papenhulst. Het ziekenhuis bevindt zich in het door katholieke kloosters en instituten gedomineerde gebied ten zuidoosten van de Sint Jan (geconcentreerd in de Choorstraat, Clarastraat en Papenhulst). Het perceel waarop het ziekenhuis is gelegen wordt aan de zuidzijde begrensd door het stadsrievtje de Binnendieze. Het ziekenhuis werd gesticht in de jaren '70 van de 19de eeuw, door de Broeders van Barmhartigheid van St. Joannes de Deo, en richtte zich op de verzorging van de meer welgestelde Bossche bevolking. De ziekenzorg door deze religieuze congregatie kende een scheiding naar geslacht: mannelijke patiënten werden verzorgd in "Joannes de Deo", vrouwen in het Sint Carolusziekenhuis. Het gebouw aan de Papenhulst werd gebouwd in 1914. Dit ziekenhuis sloot aan op een ouder ziekengasthuis van de Broeders van Barmhartigheid, dat dateerde uit 1879. Dit oudere gedeelte werd in 1914 en later ingrijpend verbouwd. In de zuidelijke achtergevel is in het oudere muurwerk nog een jaartalsteen aanwezig (tekst "B. v. B. 1879"). Het ontwerp van het ziekenhuis, dat stijlelementen van het Eclecticisme en Neo-Classicisme vertoont, werd geleverd door architect J. Dony. Sinds 1987 huisvest het voormalige ziekenhuis woon- en bedrijfsruimtes en werd een groot aantal vertrekken gemoderniseerd. De inwendige dispositie bleef echter in hoofdlijnen gehandhaafd. Achter het ziekenhuis een diepe achtertuin met een aantal buiten de bescherming vallende bijgebouwen. Aan de noordzijde van de noordelijke vleugel diverse één- en tweelaags aanbouwen onder plat. Deze latere toevoegingen vallen eveneens buiten de bescherming.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Omschrijving.

Het onderkelderde ziekenhuis heeft een L-vormige plattegrond, bestaande uit een langgerekte globaal rechthoekige westvleugel langs de Papenhulst en een uit verschillende bouwdelen samengestelde noordvleugel. Deze bestaat van west naar oost uit een parallel aan de westvleugel gesitueerde kapel, twee langgerekte drielaags bouwdelen onder schilddak (de in 1914 verbouwde/uitgebreide oudere onderdelen van het gasthuis) en een tweelaags bouwdeel onder plat. Het geheel telt drie bouwlagen plus souterrain onder een samengesteld schilddak, gedekt met leien. Dakkapellen. Geprofileerde bakgoot op klossen. In het midden van het dak boven de vleugel langs de Papenhulst een rond koepeltje op Toscaanse zuiltjes. De gevels zijn opgetrokken in baksteen, met kunststenen cordonlijsten, aanzet- en sluitstenen. De voorgevel van de langgerekte westvleugel aan de Papenhulst wordt afgesloten door een kroonlijst. Links een sterk risalerende gevelpartij, geheel rechts een weinig vooruitspringende hoekrisaliet. De hoofdentree bevindt zich direct rechts van de meest linkse hoekrisaliet en bestaat uit een dubbele eikenhouten paneeldeur met een gesneden omlijsting onder een ondiep portaal, afgesloten door een geprofileerde kunststenen wenkbrouwboog op consoles. Hiervoor is later een diep voorportaal geplaatst. Plat dak, lage bakstenen muren waarop in kunststeen uitgevoerde Toscaanse zuilen. Hiertussen ramen met kleine roedenverdeling. Het middengedeelte van de voorgevel wordt afgesloten door een fronton met oculus. Op de begane grond en eerste verdieping zijn de vertrekken voorzien van hoge schuifvensters met glas-in-lood bovenlichten. Op de tweede verdieping heeft de gevel een geleding met pilasters.

In de nissen kleine, per twee gekoppelde zesruits vensters.

Onder de dakgoot een sierrand in strengperssteen. In de meest rechtse travee een gevelsteen met het jaartal 1914.

De zuidelijke kopgevel van de westvleugel loopt door tot onder maaiveldniveau: hierlangs stroomt de Binnendieze. Deze gevel telt drie traveeën. De smallere middentravee risaleert. Ter hoogte van de kelder tweelichtvensters. Op de twee verdiepingen hierboven schuifvensters identiek aan de voorgevel, zij het dat hier de oorspronkelijke luiken nog aanwezig zijn. In de risalerende middentravee, ter hoogte van de begane grond een klein balkon. Openslaande balkondeuren. Halfronnd bovenlicht.

De noordelijke kopgevel van de westvleugel gaat ter hoogte van de begane grond schuil achter een éénlaags aanbouw onder plat, waarin de toegang voor de ambulances. Op de eerste verdieping, t.p.v. de voormalige sterilisatiekamer een kruisvenster. Op de bovenverdieping is de gevelgeleding en vensterindeling identiek aan de voorgevel.

De achtergevel van de westvleugel heeft rechts een uitbouw voor het trappenhuis: hierin trapsgewijs verspringende vensters met kleine roedenverdeling. Links hiervan een minder diepe uitbouw voor de toiletblokken met kleine vierruits vensters. Geheel links gaat de oorspronkelijke achtergevel over de begane grond en eerste verdieping grotendeels schuil achter een latere aanbouw, waarin een driedelig samengesteld venster met stolpramen en drieruits bovenlichten met glas-in-lood. Hierboven een balkon. Op de tweede verdieping stolpvensters met kleine roedenverdeling.

In de zuidelijke gevel van de noordvleugel links een tweelaags uitbouw (onder plat dak) met de verbindingsgang tussen de nieuwbouw uit 1914 en het verbouwde oudere gasthuis. Hierin zesruits ramen. Achteringang met moderne deur en halfronnd bovenlicht in de oostelijke zijgevel. Rechts hiervan de twee verbouwde oudere ziekenhuisvleugels: hierin op de begane grond en eerste verdieping zesruits ramen. In de bovenverdieping kleine tweelichtvensters. Op de begane grond gaan de gevels van deze vleugel gedeeltelijk schuil achter twee plat afgedekte éénlaags uitbouwen met tuinkamers, beide latere toevoegingen. De kopgevels van deze bouwdelen zijn vensterloos. Achteringang met bovenlicht en moderne deur in het meest oostelijke bouwdeel.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De noordgevel van de noordelijke ziekenhuisvleugel gaat ter hoogte van de begane grond en eerste verdieping schuil achter een aantal één- en tweelaags aanbouwen, overwegend van latere bouwdatum. Direct links van de kopgevel van de hoofdvleugel een hoge, later toegevoegde liftschacht. Links hiervan, ter hoogte van de eerste verdieping, een vijfzijdig gesloten ruimte met een grote, aaneengesloten raampartij voor de operatiekamer. In het midden van de noordelijke vleugel de kapel, die op begane grond schuilgaat achter een éénlaags aanbouw. Hierboven een topgevel.

De inwendige dispositie van het voormalige ziekenhuis is als gevolg van de latere woon- en bedrijfsfunctie enigszins gewijzigd. Met name rond de voormalige keuken, maar ook in de voormalige ziekenkamers zijn binnenmuren toegevoegd en weggebroken. In hoofdlijnen is de oorspronkelijke indeling echter nog herkenbaar. Achter de vestibule een centrale hal op octogonale plattegrond, waarop de gangen van de westvleugel en de noordvleugel uitkomen. Rechts van de centrale hal een ruim trappenhuis met in het midden een liftschacht. Tegen de voorgevel van de westvleugel en aan weerszijden van de centrale gang in de noordvleugel de voormalige ziekenkamers. Op de eerste verdieping aan de noordzijde van de westvleugel de voormalige operatiekamer.

Voorts is nog een aantal oorspronkelijke elementen in het interieur gehandhaafd. Hiervan zijn onder meer van belang: in de vestibule een tochtdeur, bovenlicht met geëtst glas, waarin tekst "Caritas Christi urget nos", in de gangen tegelvloeren en (deels) nog oorspronkelijke deuren en deuroplijstingen, in de sanitaire ruimtes terrazzovloeren, in de keukentjes decoratieve betontegelvloeren, in de trappenhuisen betonnen trappen met balustrades in siersmeedwerk, glas-in-loodraam in het kleine trappenhuis, op de eerste verdieping, ter plaatse van de voormalige artsenkamer aan het zuidelijke uiteinde van de gang een beglaasde vleugeldeur met bovenlicht waarin geëtst glas: in het glas van de deuren de initialen "C.A.". De kapel heeft een halfronde apsis en een ziende kap met later aangebrachte dakramen. Inwendig is de kapel gemoderniseerd, maar heeft nog een aantal authentieke elementen, onder meer boven de ingang een houten zangkoortribune en beeldnissen. Ingang met dubbele opgeklampte deur, waarop zware siersmeedwerk gehengen.

Waardering.

Het voormalige ziekenhuis "Joannes de Deo" is van algemeen belang. Het ziekenhuis heeft cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische en geestelijke ontwikkeling: het vormt een illustratie van de door religieuzen georganiseerde ziekenzorg voor de meer welgestelde Bossche bevolking in de negentiende en vroege twintigste eeuw. Verder vormt het een goede illustratie van de typologische ontwikkeling van het ziekenhuisgebouw aan het begin van de twintigste eeuw. Het ziekenhuis bezit architectuurhistorische waarde door de Eclectische/Neo-Classicistische bouwstijl en detaillering en vanwege de plaats die het gebouw inneemt binnen het werk van de architect J. Dony. Het ziekenhuis heeft ensemblewaarde vanwege het belang van dit gebouw voor het aanzien van de wijk ten zuidoosten van de Sint Janskathedraal, waarin sprake is van een concentratie van kloostergebouwen en katholieke scholen en gasthuizen. Het ziekenhuis is tot slot van belang vanwege typologische zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Gezondheidszorg

Functie

Ziekenhuis